

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCCCCXXXVIII. ad annum MCCCCXL.

Parisiis, 1644

Collatio Vndecima. Die XVIII. Novembris. Professiones fidei Charisii & aliorum fuisse admissas in Concilio Ephesino, quamuis plura continerent quae non erant in symbolo, siue illae fuerint ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-15490

in nomine Domini surgamus, & accipiemus dicta in scriptis, & maxime quæ ultimo dicta sunt.

AND. Surrexit Colossensis contra Græcos inuehens, & summo pontifici hæc in sacro conuentu exposuit.

COLOSS. Sanctissime pater, quia pridie conuenimus, quod ex his quæ dicuntur conferantur scripturæ; & quia pridie Græci noluerunt venire, videntur promissorum transgressores: & ideo protestamur, vt nil fiat in transgressione fidei.

EPHES. Pridie erat pluuia, & quia dicebamus, quod non erant dicta ad propositum, ideo volebamus videre ea quæ dixistis: tamen vt caritas seruaretur, eramus contenti, vt darentur notariis.

COLOSS. Peto instrumentum quod dicant noluisse recipere, & quod non faciunt ad propositum, cum hoc quod non dixerim ad propositum, est iniuria non mihi, sed toti ecclesiæ Romanæ, quod audeant isti præsumere dare iudicium, si dicta sunt ad propositum, vel non.

AND. Quibus expositis, finis diei illius concertationi datus est.

COLLATIO VNDECIMA.

DIE XVIII. NOVEMBRIS.

Professiones fidei Charisii & aliorum fuisse admittas in Concilio Ephesino, quamuis plura continerent quæ non erant in symbolo, siue illæ fuerint professiones publicæ, siue priuatæ.

AND. **C**ONGREGATIS in vnum patribus loco & horis solitis, Ephesus ex Græcis primus sic inquit.

EPHES. Nos, amati patres, adsumus, non studio contradicendi adinuicem (nam hoc magis pertinet ad ostentationem quam ad viam veritatis) sed vt communiter debeamus examinare & inquirere & pacificari, & cum diligentia perscrutari quæstiones & difficultates quæ in nostris disputationibus oriuntur: & quod sic communiter debeamus conferre res, & inquirentes progrediamur quousque veniamus ad finem, qui est inuentio veritatis. Quamobrem ea quæ particulariter reuerendissimus dominus archiepiscopus Colossensis in pluribus vicibus dixit, & quæ

ANNO
CHRISTI
1438.

reuerendissimus episcopus & magister Foroliuensis, nos etiam particulariter prosequentes, Deo adiuuante, & hora permittente, perscrutabimur, & ad vnumquodque eorum quæ dicta sunt ab istis patribus, curabimus cum oportunitate, non respicientes ad aliquam ostentationem sermonis, respondere: & nos dicemus quæ apparebunt vera ex concessione vestrarum reuerendissimarum paternitatum. Verum in hoc principio, si ita placet, prosequemur ad respondendum illis quæ dicta sunt per reuerendissimum dominum cardinalem ibi sedentem, particulatim & diuisim vnumquodque examinantes. Ipsa namque quæ per eundem reuerendissimum dominum cardinalem dicta fuerunt, magis ad rem faciunt, & ipsam difficultatem tangunt, & cum ordine sua reuerenda paternitas exposuit: propterea nos istam gratiam retribuemus ad talem ordinatum sermonem, vt nullum ex dictis debeamus relinquere. Dico autem me responsurum ad ea quæ extempore^a dicta sunt per reuerendam paternitatem suam, non ad ea quæ fuerunt polita & pulchriori forma posita. Obsecro itaque reuerendam paternitatem vestram, vt quoties continget vestram dominationem interrogare, placeat aut concedere, aut negare mea dicta. Nam ego intendo inquirere & perscrutari sermones & rationes cum tua paternitate, cum ego cognoscam tuam reuerendam paternitatem potius gaudere inuentione veritatis, quam tuitio-
ne suorum sermonum. Vnde etsi contigerit aliqua de tuis rationibus a me refelli, tu reuerende pater, vt sapientissimus, potius me diliges. Nam sapiens^b cum arguitur, diligit arguentem secundum rationem. Liceat tuam dominationem interrogare, vt placebit, tempore & loco opportuno. nam libentissime patiar & ego ipse, cum tua dominatio corriget sermones meos, & aliquid interrogabit & rationem quaeret, & adiuuante Deo, respondebo: redarguat tua dominatio quod videbitur a me non bene dictum. Sciat tua dominatio, quod in quibus per me dictis tua dominatio non contradicet, nec inquisitionem faciet, remanebunt approbata, nec poterunt recipere aliam discussionem: quæ obseruanda sunt apud illos qui post me suscipient sermones. Primum argumentum a tua dominatione tactum tale est, videlicet, quod in tertio

^a Graecus scri-
ptor sessione
12. quæ huic
collationi cor-
respondet, sic
Ea dico quæ
summarij
dicta sunt
prius, nō quæ
sunt postea
particulatim
enarrata: hæc
enim rursus in
immensitatem
producta dis-
cussionem ef-
fugiunt,

^b P. rom. 9.

œcumenico Ephesino Concilio Charifius quidam porrexit ad Concilium aliquos libellos fidei, quos composuerat contra sapientes doctrinam Nestorii: & cum ipse Charifius expositionem suæ fidei fecerit alio modo se habentem quam expositio Nicæni, tamen ab ipso Concilio non fuit in vlllo reprehensus. Et quod ex his manifeste videtur inferri, non prohiberi simpliciter aliam fidei expositionem, sed contrariam & dissonam fidem: interrogo, an ita se habeat argumentum vestrum?

AND. Collegarum acciuit consilium cardinalis prædictus: demum sic inquit.

CARD. Cum gratia & beneplacito sanctissimi domini nostri, & patientia & correctione istorum patrum, audiui gratanter ea quæ vestra paternitas dixit: & quantum pertinet ad præmium, nil dicam: quantum ad interrogationem erga personam meam, ego iuxta sancti Petri doctrinam ero paratus reddere rationem de his quæ sciam. Sed ego maluisssem, quod tua paternitas interrogasset alium de istis patribus, quia quilibet melius sciret quam ego: nihilo minus postquam me elegistis, faciam libenter. Sed quia sumus hic causâ declarandæ veritatis, non verecundabor corrigi, si quid male dixerò, & a paternitate tua, & ab istis patribus; quia potius debemus diligere honorem Dei, qui est veritas, quam proprium. Sed cum hoc pacto respondeo, quod si respondendo non esset mea responsio sufficiens, quod non præiudicet veritati vel aliis; & accepto tuam oblationem: & cum ego te interrogaue-ro, respondeatur. Nunc venio ad quæsitum, & non erat opus vt interrogaretis, quia dedi in scriptis, & satis palam dixi, & ibi est expressum. Si vultis quod plus dicam, geram tibi morem: si vultis quod repetam, dicam: alias apparet in scriptis quod dixi. vultis vt dicam?

EPHES. Reuerendissimi patres, non quæro a vobis aliud, nisi quod ibi est scriptum; nisi si argumentum vestrum est, vt ego exposui: propterea non est opus, nisi vt dicatis, aut sic, aut non.

IMP. Isti patres nolunt imponere onus vestræ reuerendæ paternitati. Sed si placet vestræ reuerendæ paternitati respondere, respondeat: si non, respondeat alius.

EPHES. Nos quantum potuimus capere ex verbis vestris,

ANNO
CHRISTI
1431.

ANNO
CHRISTI
1438.

fr̄is, ita collegimus sententiam: si est, dicatis quod sic: alias dicatis vt vultis. Quærimus & interrogationem vestram, & expositionem vestri dicti breuiter fecimus: breuiter respondeatis.

CARD. Ego respondebo: sed de cetero non interrogetis, sed legatis quæ dixi, & interrogetis, si vltra scriptum quid vultis: hæc est summa argumenti. Charisius dedit symbolum fidei suæ, & fuit catholica: & postea recitauit symbolum transformatum^a Arianum. Synodus reprobauit expositionem symboli Nestoriani, & non Charisii. Si non licuisset facere istam professionem, reprehendisset eum. Dixi etiam quod symbolum Charisii est vt symbolum Nicænum, nisi in duabus vel tribus dictionibus, quæ tamen sunt veræ & catholicæ. Dicatis quid vobis placet.

^a Nestorianum, vt statim sequitur.

EPHES. Conuenistis mecum in omnibus reuerendissimi domini, talem esse sententiam, quam per vestram dominationem dictam esse dixi, præter vnum; videlicet, quod illa professio fidei Charisii sit vera & catholica. nam catholica erat solum intellectu dictorum, sed non dictionibus. Nam liquido permutatam habebat compositionem dictionum ab expositis per Nicænos. Nec etiam ipsa professio fidei exposita fuit per Charisium, vt professio catholicæ fidei, sed vt sequens catholicam fidem, & suam propriam expositionem. Estne ita?

CARD. Placet quod professio fidei Charisii sequitur in omnibus veram fidem in sensu, sed non in dictionibus. Et quando dico catholicam, intelligo veram. Sed quæro, cum ipse fatearis, quod professio illa est vera, & quod in sensu & intellectu conuenit cum Nicæna, numquid hæc professio fuit improbata per Synodum, vel non?

EPHES. Concilium admisit illam Charisii professionem, vt Charisii, non vt catholicæ fidei, sed vt consonam catholicæ fidei. Et, reuerendissimi patres, satis intelleximus interrogata, & veraciter respondentes dicimus, quod Charisius ille non simpliciter accusabat Nestorianos, vt aliam fidem tradentes, sed propter hæc tria. Primo, quod istam eorum peruersam & fallacem professionem fidei

Concil. Tom. 33.

D d

tradebant illis qui conuertebantur ad cognitionem fidei, vt vniuersalem fidem, & vt traditam a Nicænis patribus. Hoc igitur refertur ad manifestam iniuriam illius venerabilis Concilii, quod hanc expositionem veræ fidei fecerat. Secundo, accusabat illos, quia falsa & peruersa dogmata seminabant contraria veræ & catholicæ fidei: propterea potius ille Charisius appellat professionem illorum perfidiam, quam fidem. Tertio, quia ipsi Nestoriani impellebant & molesti erant Charisio, quia volebat admittere professionem fidei; & putabant eum hæreticum. Propterea igitur ipse Charisius coactus est exponere suæ fidei professionem prout volebat, & quibus verbis, vt ostenderet seipsum consonantem patribus Nicææ, & illa sapere; & vt ostenderet seipsum merito expelli ab hæreticis, quia non sapiebat illa quæ illi sapiebant. Hoc autem nunquam ab ecclesia prohibitum fuit, vt quisque fidem possit exponere prout vult, ad priuatam doctrinam solum & demonstrationem suæ veræ fidei, non ad constitutionem symboli: & multo magis tunc licebat, quia nondum diffinitio prohibitionis fuerat prolata: & manifeste habetur ex nonnullis patribus qui præsidebant per illa tempora ecclesiæ, & aliis Conciliis, quia licuit patribus professionem fidei exponere prout volebant, & quibus verbis volebant. Nam & beatus Agatho, vt vestra dominatio dixit, suæ fidei expositionem & professionem conscripsit vna cum ipsis qui cum ipso erant, & illam conscriptam prout voluit, destinavit ad sextum Concilium, &c. Et etiam beatus Sophronius patriarcha Hierosolymitanus restitutus suæ ecclesiæ conscripsit fidem prout voluit, & Constantinopolitano patriarchæ destinavit. Quæ professio recitata est in^a Concilio. Et ideo omnes episcopi, imo archiepiscopi & patriarchæ adinuicem scribebant & profitebantur fidei expositionem. Quæ quidem literæ illorum nil aliud continebant, nisi professionem suæ veræ fidei & opinionis: quod hucusque obseruatur apud patriarchas orientales. Nam ceteri patriarchæ qui sunt post Constantinopolitanum, ^b in constitutione dignitatis statim exponunt expositionem fidei, & mittunt ad patriarcham Constantinopolitanum. & omnino antiquitus solebat fieri, & nunc seruatur. Propterea non est mirandum si etiam Cha-

^a Sexta Synodo, actione 10.

^b Dum scilicet constituantur patriarchæ.

ANNO
CHRISTI
1428.

rifius per suam professionem fidei fidem catholicam exponit, non sub tali intentione, vt omnes vterentur sua, sicut vtuntur symbolo Nicæno, sed solum ad demonstrationem suæ propriæ fidei, vt dictum est. Si autem vos habetis aliquid dicere circa professionem fidei Charisii, dicatis, & audiemus. Interrogamus, vtrum professio fidei Charisii tradita fuit Concilio ad demonstrationem suæ fidei, vel vt omnes illa vterentur, vt symbolo Nicæno. Nam propriæ expositiones nunquam fuerunt prohibitæ, vt diximus. Si quid habetis, dicatis.

CARD. Exposuistis triplicem causam, propter quam Charisius dixit suam fidem, & reprobauit symbolum Nestorianum. Primo, quia illi Nestoriani credebant symbolum eorum esse, vt Nicænum symbolum. Secundo, quia illud symbolum continebat falsitatem. Tertio, quia reprehendebant Charisium vt hæreticum & vt non bene sapientem. Quoad primum illi Nestoriani tradiderunt mere symboli professionem: & non dicit meus liber quod traderent vt symbolum Nicænum. Secundo etiam ad hæc dico, quod apparet ex textu, quod illi spernebant fidem Nicænam, & tradiderunt symbolum alterius fidei, imo perfidia. Hæc formaliter verba sunt Synodi^a: Nam cum Philadelphiam venissent, &c. Vnde dico quod hæc non fuit causa, quare Synodus fuit mota ad reprobendam fidem Nestorianorum: sed causa est, vt dicit diffinitio, quia peruersa continebat. Ratio est, quia si illud symbolum Nestorianum continuisset veritatem, vt symbolum Charisii, Synodus admisisset, non reprobasset. Ad secundam causam dico, quod est vera, quod fuit reprobatum, propterea quod falsitatem continebat. Ad tertiam dico, quod non est sufficiens, & non fuit mota Synodus ex eo: & ratio, quia Synodus non habuit curam, an Charisius esset reprehensus, vel non; sed an vere, vel non. Vnde sublatis & prima & tertia causis, dico, quod secunda fuit causa finalis Synodi ad faciendam illam diffinitionem. Deinde tua paternitas dixit, quod Synodus non prohibuit priuatam personam facere expositionem sibi prout vellet, dummodo esset vera. Postea allegatis exemplum de Agathone & Sophronio, qui fecerunt eorum expositiones fidei, & non fuerunt in sexta Synodo improbati. Sed in hoc oc-

Concil. Tom. 33.

Dd ij

^a Concilii Ephesini parte 1. actione 6. Nam cum Philadelphiam venissent, quosdam se duxerunt, & posthabito Nicæno tradebant alterum peruersarum opinionum symbolum.

currit petere, vtrum Charifius, Agatho & Sophronius fecerunt contra constitutionem, vel non: & tunc respondebo ad tuam.

EPHES. Nullo modo Agatho & Sophronius præterierunt prohibitionem illam, quia non addiderunt, nec detraxerunt symbolo communi, sed priuatim fecerunt. vnde non comprehenduntur pœnis & prohibitionibus. Dicitur est, quod non est prohibitum hoc: sed quod loco symboli professio detur, hoc expresse prohibetur.

CARD. Placet, quod Agatho & Sophronius non fecerint contra prohibitionem, & respondeo ad quæsitum tuum. Dico quod Charifius dabat suam professionem vt veram & consonantem rectæ fidei & symbolo Nicæno: non autem tradebat, vt dans legem ecclesiæ, vt illo tota ecclesia vteretur: quia non erat in potestate sua præcipere populis. Vnde satis est mihi, quod non fecerit contra prohibitionem. Postea si ecclesia vniuersalis, vel qui tenet locum ecclesiæ, vult docere populos, satis mihi est, quod non faciat contra prohibitionem. Dicatis demum quid placet.

EPHES. Hæc nos habuimus a responsione vestra dominationis, videlicet, quod merito Charifius a Concilio non est reprehensus, quia non fecerat contra prohibitionem: non tamen sequitur, quod ex hoc illi patres Concilii videantur dare licentiam transformandi symbolum Nicænum: & sic repellitur primum vestrum argumentum. Verum si aliqua ecclesia habeat auctoritatem & licentiam dare symbolum commune, in verbis vel syllabis differens, alio tempore dicemus. Et ideo quæro a dominatione vestra: numquid Charifius ille poterat, vel licebat illi tradere expositionem fidei illis qui sequebantur fidem Nestorianam, secundum professionem quam postea in symbolo fecit? Nam vestra dominatio de hoc aliquid terigit, & ideo declaret: licebatne illis Nestorianis, spreto Nicæno, loco illius aliud componere symbolum, & illud tradere baptizantibus, si illud contineret veritatem? nunc dominatio vestra dixit, talem licentiam habere vniuersalem ecclesiam. Quæro, an Nestoriani haberent, si verum protulissent symbolum.

ANNO
CHRISTI
1438.

CARD. Fecistis duo quæsitæ, sed non dixistis vnum, quod non est prætermittendum. Dixistis, quod inhibitiõ non vult, quod quilibet non habeat licentiã faciendi symbolum suum. Ad istud dico, quod satis est ad elucidationem nostræ quæstionis, quod Synodus non prohibet quemlibet tradere expositionem suæ fidei, vel symbolum secundum veritatem.

NICÆN. Addo, quod ecclesia vniuersalis non prohibet, quod quilibet possit exprimere, dummodo sit vera expositio.

CARD. Hæc diffinitio, secundum vos, non prohibet, quod quilibet exponat & profiteatur symbolum prout vult, dummodo verum. Volo ostendere, (intelligo verbum, aliud, & diuersum verbis, etsi verum, prout vultis interpretari) quod contradicatis textui. Dicit textus: Nulli liceat proferre aliam fidem. Intelligitis aliam fidem etiam aliis verbis, licet consonantem rectæ fidei. Si hoc est, aduertat paternitas vestra, quod contradicatis textui dicenti: Nec clerici, nec episcopi, nec laici. & in fine loquitur in singulari, & de episcopo, clerico, vel laico. Vnde si illa verba, Aliam fidem, habent sensum prout dicitis, sequitur contrarium eius quod dixistis, quia conceditis, quod persona particularis possit sibi facere symbolum: & tamen textus contrariatur, intelligendo prohibitionem, Aliam fidem, id est, aliis verbis. Et hoc sufficiat ad intellectum quem datis, quod sit contra dicta vestra. Quantum pertinet ad intellectum horum, satis dixi in scriptis, & dico, quod textus non dicit, quod nulli liceat proferre aliam fidem vniuersaliter, sed dicit contrariam fidei Nicænæ. Et textus non dicit, quod non liceat in publico, vel in priuato: sed dicit, Aliam fidem. Et quod illud verbum, Aliam fidem, debeat intelligi de contraria, apparet ex his quæ sunt facta in principio illius actionis; quia conuenientibus episcopis fuit dictum, legatur symbolum, conferantur sermones Cyrilli & Nestorii: & illi qui reperientur consonantes fidei Nicænæ, confirmantur: qui dissoni, repellantur. Modo Synodus faciens diffinitiones, facit secundum intellectum principii: & sic intelliguntur illa verba, Aliam fidem. Possent allegare alias rationes ad has quas dedi in scriptis, & ne turbem mo-

dum arguendi, hoc sit fati. Nunc respondeo ad duo quæ-
sita, & antequam respondeam, dico, quod dixistis, quod
ante tertiam Synodum non erat facta prohibitio. Et di-
co ad hoc, quod ego sum paratus ostendere per acta tertii
Concilii & sexti, quod hæc prohibitio fuerat ante facta:
& si placebit audire, nunc dicam. nihilo minus, ne fugiam
quæsitum, respondeo ad primum. Petitis, licet Charisius
posset facere sibi symbolum, an posset symbolum, in quo
omnes ^a conuerterentur.

^a Conuersi sci-
licet profite-
rentur.

EPHES. Nos quarimus, an Nestoriani habeant pote-
statem vniuersalis ecclesiæ.

CARD. Hoc fuit secundum.

EPHES. Ad primum fuit mihi responsum, & dixistis,
quod non: & ideo quæsiui, an Nestorianis licuisset, si ha-
buissent veritatem. nam hac ratione sustulistis meum ar-
gumentum istis verbis, videlicet. Cum dicerem, quod
non licebat Nestorianis facere symbolum, in quo alii ba-
ptizarentur, dixit dominatio vestra, quod symbolum
fuit reprobatum Nestorii, quia habet falsitatem: & ad-
didistis, quod si continuisset veritatem, fuisset approba-
tum.

CARD. Et nunc dico, quod si habuisset veritatem, trans-
isset, vt Agathonis & Sophronii symbola transuerunt. &
fundo me in textu qui dicit, quod causa reprobationis est,
quia continet peruersa dogmata Nestorii. Deinde dico,
quod Nestoriani si veram fidei expositionem dixissent,
non fuissent improbati; sed non potuissent mandare vni-
uersali ecclesiæ, quod id vniuersaliter profiteretur, quia
non habebant potestatem vniuersalis ecclesiæ.

EPHES. Illud symbolum Nestorianum erat dissimile
a simbolo Agathonis & Charisii, & aliorum, etiamsi fui-
set verum, quia illud symbolum Nestorianum tradebatur
conuertentibus loco symboli Nicæni. Illa autem alia
Charisii & aliorum symbola non sunt tradita vt commu-
nis disciplina & vt commune symbolum, in quo debe-
rent baptizari: & sic non est simile de illo Nestorianorum,
etiamsi fuisset verum cum aliis: & illud merito fuisset re-
probatum, etiamsi fuisset verum. Alia non fuerunt repro-
bata, quia non tradebantur vt commune symbolum. Et
cum dominatio vestra videtur dedisse licentiam Nesto-

^b Id est, ad si-
dem conuertis.

ANNO CHRISTI 1438. rianis, hoc non liceret. nam Charisius & ceteri non tetigerunt symbolum.

CARD. Contra, Charisius tetigit symbolum Nicænum, quia addit, Spiritum sanctum consubstantialem; & certa alia verba quæ non erant in Nicæno. Et ad id quod dixistis, ne quid præteream, quia implicatis multa argumenta, vellem vt particulatim faceretis, vt singulis respondere possem. Dico, quod nulla est differentia inter symbolum Nestorianorum, Charisii & Sophronii, si continuisset veritatem. Et tua paternitas non debet capere alium sensum ex textu legis, quoniam lex declarat, lex dicit, quod ideo reprobatur, quia continebat dogma falsum: ergo in hoc debetis vos fundare, & non in alio. Nam tradi symbolum per priuatos, quo omnes vtantur, hoc non prohibetur hac lege, sed solum hac lege prohibetur professio malæ fidei. Vtrum autem priuata persona possit hoc dare, dico quod non, non ex hac lege, sed ex alia qua cauetur, quod nullus potest mandare, nisi illis in quibus habet potestatem. Et volo dare aliam rationem, quia quæ publicum concernunt, omnes inferiores debent sequi ritum superiorum ecclesiarum.

EPHES. Rursus dominatio vestra venit ad ea quæ primo dicebatis, quod vniuersali ecclesiæ liceat tradere symbolum illis qui sub ea sunt. Ad id argumentum quod feci, non clare respondistis, videlicet, si illi Nestoriani habuissent potestatem faciendi symbolum, si fuisset verum.

CARD. Quid vultis ex hoc inferre? ego respondeo ex textu, & clare.

EPHES. Concedit dominatio vestra, quod Nestorianis licuerit baptizandis per eos symbolum ipsorum edere, & secundum illud baptizare, si esset verum, videlicet, vt expositio Charisii.

CARD. Id quod est priuatum, tradere vt commune non potuissent, & esset dicere falsum. Nestoriani si fecissent symbolum verum, potuissent illud sapere & proferre, & docere. Sed si dixissent quod esset symbolum Nicænum in sensu & verbo, non dixissent verum, sed proferre vt symbolum verum bene potuissent. Sed dicere quod priuatum est, esse commune, esset falsum.

EPHES. Clarum est, illos Nestorianos fuisse vsos vt com-

muni eorum symbolo, quia in illo baptizabant: numquid habebant potestatem id facere, si fuisset verum?

ANNO
CHRISTI
1411.

CARD. Dico, quod potuissent proferre, sed tradere vt commune non potuissent.

EPHES. Ego dixi, & bene, quod accusabantur Nestoriani, quod tradebant vt commune, symbolum transformatum, & sub illo baptizabant. Si autem illi Nestoriani habuissent licentiam hoc faciendi, prout videtur dominationi vestræ dicere, quod non erat lex prohibitionis prolata: ergo ista causa quæ mouit Concilium ad proferendum illam prohibitionem, non prouideret, prout erat intentionis patrum; cum propter istam licentiam transformandi symbolum, illi potuissent peruersa dogmata ponere. Ideo prouidens Concilium, ne talia de cetero fieri possent, necessario fecit diffinitionē prohibitiuam, quæ generaliter diffinit & terminat, nemini licere tradere, vel proferre, vel componere aliam fidem, præter illam Nicæni Concilii. Hæc autem ipsum Concilium decreuit, quia cognouit fuisse causam, vt falsa infererentur veritati. Vnde ex hac licentia qua utebantur in transformando symbolo, videntur patres tertii Concilii moti ad faciendum prohibitionem. Hoc autem a vestris verbis, vt aliquid sumptum, colligimus.

CARD. Cui vultis vt magis credatur, diffinitioni Concilii Ephesini, an vobis?

EPHES. Nos credimus & ipsi diffinitioni, & illis qui exposuerunt & interpretati sunt: & si qua difficultas est, credendum est interpretatoribus, qui fuerunt principales ibidem cum diffinitio extitit promulgata, quam nobis exponit beatus Cyrillus, & in epistola quam scripserat ad Iohannem Antiochenum & Acacium Melitenensem. Videamus interpretationem illius, & ipsam sequemur. nam nemo esset, qui magis posset diffinitionem exponere. Nunc si dominatio vestra vult quid dicere, dicat.

CARD. Synodus assignat hanc causam prohibitionis symboli Nestorii, quia sapiēbat falsitatem.

EPHES. Synodus non adducit hanc solam causam.

CARD. Diffinitio dicit, quod mandat, quod excommunicationi subiaceant qui sapiunt symbolum*: ergo videtur, quod peruersum dogma Nestorii erat ipsum symbolum.

Deinde

* Scilicet Nestorianum.

ANNO
CHRISTI
1438.

Deinde patet per verba Charisii, qui dicit, quod spreta fide Nicæna ediderunt aliud symbolum, id est, peruersum. Tertio, quia quod continetur in symbolo Nestoriano, fuerat lectum ex epistola Nestorii, quia eadem perfidia continebatur in epistola, prout in symbolo eiusdem. Cyrillus interrogauit Synodum, si contenta in epistola erant vera. Dixit Synodus quod erant falsa: vnde ea de causa Synodus tulit sententiam^a. Ad id quod dicitis, quod est credendum Cyrillo, fateor quod est credendum: & epistola Cyrilli scripta ad Ioannem^b non obstat, imo probat hunc sensum. Et si bene considerabitis verba epistolæ, intelligit illa verba, Aliam fidem, videlicet non quoad verba, sed quoad sensum: quia certum est, quod in epistola Cyrilli, & in responsua Ioannis sunt multa in expositione fidei, quæ non sunt in symbolo Nicæno. Et nihilo minus quia illa sunt vera, dicit, nil addentes vel diminuentes: & tamen in verbis multa addit, licet non in sensu. Vnde per illam epistolam apparet, quod non dicitur alia fides, quæ differt in verbis, si non differt in sensu. Item epistola ad Acacium^c non obstat, magis est pro nobis, quia ad illa verba Concilii, Aliam fidem, subdit^d, qui declarat aliter quam sit fides: non ergo contrariatur mihi. hæc sunt verba: *Qui semel nescio quo modo, &c.* Et sequitur: *Qui autem hoc agere vult, id est declarare, innouat quidem nihil, sed nec fidei expositionem noscitur innouare, sed manifestam magis constituit. Quid possetis habere clarior?*

EPHES. Quomodo incipit epistola?

CARD. Pridie dixeram, me hanc non habere: & fuit, quia non erat rubrica. Postea quærens reperi in certis instructionibus, quæ dicebantur secreta Nestorii, & incipit: *f* Causa quidem dulcis & digna. & post illa verba, aliam expositionem, declarat se, aliam, id est contrariam.

EPHES. Nos non habemus.

CARD. Declarat, quod nil videatur addere & innouare qui declarat. Et in Synodo quærens, an protulisset^e fidem conuenientem symbolo Nicæno, omnes responderunt, quod Cyrillus dixerat consonanter symbolo Nicæno: & licet apertius & manifestius dixerit ea quæ con-

Concil. Tom. 33.

E c

^a Actione 6.

^b Concilii Ephesini par. 3. cap. 14.

^c Concilii Ephesini par. 3. cap. 15.
^d Scilicet Cyrillus, intelligi de eo.

^e Verba epist. Cyrilli in act. Concilii Ephesini par. 3. cap. 15. Qui semel nescio quo modo dissentire vult, & quod non recte sentirent. Ex quibus verbis probatur, quod additio erat contraria & dissoluta.

^f Aliar, Res sane dulcis. In act. Ephes. loco citato.

^g par. 2. act. 1.

* *Alia*, Studium ac diligentiam. Concilii Ephesini par. 3. cap. 43.

tinentur in symbolo Nicæno, non videtur quid noui induxisse, sed quod magis sapiat cum Concilio Nicæno. Vnde si illa verba, *Aliam fidem*, significarent de verbis diuersis, certe Cyrillus incidisset in prohibitionem. Deinde volo allegare dictum Cyrilli in expositione symboli: & ex hoc videbitis, quis sit sensus prohibitionis, & quid Synodus voluerit prohibere. Incipit epistola: ^a Amor doctrinæ & amor laboris. vbi hæc verba sunt, videlicet: Iam sancta Synodus quæ in Epheso congregata est, tulit sanctam sententiam contra Nestorii malam opinionem, & vanitatem illorum qui cum eo erant, vel ante ipsum fuerunt, æqualia sapientes, & docere vel conscribere audentes damnauit, & æqualem illis imposuit causam, id est pœnam. Vnde ex hac epistola apparet, Synodum damnasse dogmata mala Nestorii: & sic apparet verbum, *Aliam fidem*, intelligi de contraria, quæ est Nestoriana, velei similis. Item apparet, quod symbolum Nestorianum reprobauit, quia sapiebat similia Nestorio. Etiam Cyrillusmet compositor diffinitionis dicit, quod damnat Nestorium & eos qui sapiunt sibi æqualia. Vnde patet, quod symbolum Nestorianum fuit improbatum, & qui sapiebat dogma æquale Nestorio, quod est contra id quod vestra paternitas ante dicebat, assignando aliam causam. Vnde cum paternitas vestra cognoscat hanc rem facillimam, & non habere dubietatem, cum facile sit vt omnes intelligant, & estis doctissimus homo, rogo paternitatem vestram, nolit tenere tantum auditorium ad rem quam pueri possent soluere. Sed ne perdamus tempus, intremus rem principalem, & dimitamus ista quæ non habent difficultatem. Nihilominus sum paratus respondere & hodie & semper. Sed hæc quaestio non est utilis, nec habet exitum veritatis.

EPHES. Nos istos sermones de quibus agimus & dicimus, non putamus ita vt facillime possint repelli a pueris, vt dominatio vestra dixit. Sed nos putamus ipsos necessarios, & alias vtilis, cum nos faciamus sermones de vocibus & auctoritatibus sanctorum patrum: hoc primo supponentes, quod si etiam dogma vestrum esset verum & rectum, tamen non esset in symbolo addendum, nec in symbolo cantandum. Melius est nos circa talia laborare, & dimittere theologicas rationes stare immutabiles & inconcussas.

ANNO
CHRISTI
1438.

Nam hoc magis adhæret difficultatibus rerum, de quibus discutiendum est. Notificamus vestræ reuerendæ paternitati hanc nostram esse intentionem, nullo modo a discussione istius difficultatis desistere, nisi applicemus prius ad aliquam veram conclusionem. Nos & dicimus & sapimus, & faciliter ostendere possumus, quod si inuentum fuerit dogma, de quo difficultas est, esse verum, illud poterit apponi sub priuata diffinitione, prout in multis Conciliis œcumenicis actum est. Verum ab ipso symbolo nil debet submoueri, nec detrahi, nec addi, vt vnio Christianorum possit seruari a scandalis.

CARD. Quia tempus est carior res quam homines possunt habere, ideo vellem quod fieret, quod dixit imperator, vt tempus non duceretur in annum. Satis super hac quæstione disputatum est & per scripta & dicta hinc inde. Ego puto quod dominatio vestra cognoscat veritatem, & quod docti sapientes viri iudicent in mentibus suis, quod hæc quæstio non habet difficultatem. Sed non reprehendo vos qui introduxistis eam, quia facitis vt sapientes, qui volentes ingredi magna, incipiunt a leuioribus. Ita vos intraturi materiam Spiritus sancti, voluistis hanc vt faciliorem præmittere. Sed postquam tanto tempore hoc discussum est, & bene est aperta veritas quam non ignorabatis prius, arbitror vos fecisse ad tentandum, quomodo nos Latini scimus respondere. Rogo vt veniamus ad difficultatem maiorem: & sicut dixi pridie, si probatis Spiritum sanctum non procedere a Filio, profiteor plane, quod ecclesiæ Romanæ non licuit. Si vero non poteritis probare, & ostendetur contrarium, tunc sum certus, quod non facietis difficultatem, an potuit illa declaratio poni. Tamen pro me non remaneat: ego sum paratus respondere ad omnia obiecta. Sed forte melius esset, quod illis tribus diebus ordinariis disputationis fieret discussio materiæ præsentis, & in aliis prosequeremur hoc. Interrogetis me, & ego sum paratus. Domine Ephesine, ego dicam vnum verbum, & loquar vt cum patre, quia a vobis possum informari. Habuistis dicere, quod hæc prohibitio non fuit ante tertium Concilium Ephesinum. Ego possum ostendere contrarium, & est bonum vt patres audiant, quia licet dixerim in scriptis, hic non dixi: fortior ratio quæ assigne-

^a supra citata
in actis Conci-
lii Ephesini
par. 3. cap. 34.

Proverb. 22.

^b Epist. 18. ad
Nestorium in
actis Concilii
Ephesini part.
1. cap. 18.

^c Vltimis ver-
bis tom. 5. in
act. 6.

tur, quod non possit apponi syllaba in simbolo, est ex epistola^a Cyrilli: tamen si bene aduertit paternitas vestra, in illa epistola dicitur: Nihil præteratur, vel mutetur. non dicitur, addatur: sed posito quod dixisset, non facit contra nos, vt non ideo prohibitio fuerit prius facta. Cyrillus fundat se in auctoritate sacræ scripturæ, & dicit: Meminimus enim dicentis: *Noli transferre terminos æternos, quos patres tui posuerunt*: non illi loquebantur, sed Spiritus Dei. Vnde Cyrillus fundat se in hac auctoritate, quæ est prohibitiua addere vel detrahere; & dicit sanctos patres & Spiritum sanctum per eos fecisse. Certum est illos sanctos patres fuisse ante Concilium, quia fuit dictum Salomonis, qui diu fuit ante tertium Concilium & Nicænum, imo & ante fidem Christi expressam in nouo testamento. Idem dicit Cælestinus^b his verbis: Quis non dignus est anathemate, qui addit fidei apostolicæ, quæ non recipit nec augmentum, nec diminutionem, & magna pœna constringit & addentem & detrahentem. & sequitur: Legimus in libris nostris, nil esse addendum vel minuendum. Hæc epistola fuit ante inchoationem Concilii Ephesini, & tamen Cælestinus profitetur ante fuisse inhibendum addi fidei apostolorum. Habeo duos testes: volo tertium habere, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum: & allego septimam Synodum^c, quæ dicit: Quæ enim tradita sunt in catholica ecclesia, nec augmentum, nec diminutionem admittunt. Maxima & addentes & diminuentes pœna constringit maledictionis, vt scriptura asserit contra eum qui transfert terminos patrum suorum, nec habuerit propositum ad cognoscendum veritatem. Ergo septima Synodus fundat se in hac auctoritate sacræ scripturæ, & hoc dicit quod contingit illis qui non habent propositum cognoscendi veritatem. Vnde patet quod ille dicitur addere vel detrahere, qui transgreditur terminos patrum, veritatem mutando: sed qui declarat veritatem, non transgreditur terminos patrum. Et ratio est, quia prout dicit Cyrillus, hæc prohibitio facta est per Spiritum sanctum loquentem per sanctos patres: cum Spiritus sit spiritus veritatis, qui dicit veritatem, est intra spiritum, nec addit, nec detrahit. Qui autem dicit falsitatem, ille est qui exit terminos Spiritus sancti: & ille debet iudicari transgredi, vel addere ad ter-

ANNO
CHRISTI
1438.

minos patrum. Et hic textus declarat quod ille est qui addit vel diminuit, qui non habet animum cognoscendi veritatem. Cum ergo hæc prohibitio præcesserit Concilium Nicænum, dicemusne, quod Concilium Nicænum transgressum sit terminos patrum suorum? Alias si intelligeremus de transgressione verborum, Concilium Nicænum fuisset transgressum terminos patrum, quia aliqua detraxit de symbolo apostolorum. Et idem de Concilio Constantinopolitano, quod Concilium addidit multa symbolo Nicæno: & quia dixit veritatem, non reputatur addidisse. Et ideo, quod sæpius dictum est, quod ecclesia post tertium Concilium non possit addere, & quod ante licuerit, non est verum. Deinde dico, quod nos habemus librum Græcum, vbi est symbolum Constantinopolitanum, vbi non est verbum, De cælis: dicit tamen verbum, Descendit. nec hoc, videlicet, Secundum scripturas. Nos habemus hic duo volumina Concilii Calchedonenfis, & sunt valde antiqua. Est vnum vltra quingentorum annorum, vt apparet: & hic ter ponitur symbolum Constantinopolitanum, & nunquam ponuntur ibidem, De cælis; & Secundum scripturas. Item habeo aliud de litera Longobarda antiquissimum, & sunt Canones omnium Conciliorum, & est symbolum Constantinopolitanum, & sine verbis illis, De cælis; & Secundum scripturas. Et sic ex his tribus libris apparet quod symbolum Constantinopolitanum non habebat illa verba, De cælis; & Secundum scripturas. Ille liber quem ostendistis de quarto Concilio, non sunt forte decem anni, quod fuit scriptus, vt apparet: nostri sunt antiquissimi quingentorum annorum. Item est liber similiter in Græco antiquus portatus de Constantinopoli. Item & nos ponimus in symbolo nostro certa verba vltra symbolum Constantinopolitanum, & non ex eo arguimur. Ponimus Deum de Deo. Illud non est in Constantinopolitano: & tamen nunquam aliqui reprehenderunt nos propter illa verba, sicut de illo, Filioque.

EPHES. Illud fuit in Nicæno, Deum de Deo; & in aliis conuenimus: ergo de istis non quæramus.

CARD. Non erat in Constantinopolitano: & dico quod cum conueniamus, quod vltra Nicænum & Constantinopolitanum cantetur verbum, De cælis, &c. fe-

^a Id est, non
debetur esse.

quitur, quod ^a non est differentia inter nos & vos de syllabis, sed de veritate.

EPHES. Ad illa quæ primo dicta sunt, cum longa fuerint, non est tempus respondendi, licet dominatio vestra quæsierit a nobis, & volueritis informari, hoc est supra nostram dignitatem: tamen nos haberemus ad ipsa respondere, & conuenienter sensui veritatis. Similiter ad vltima verba quæ facta sunt de his libris, quæ dominatio vestra produxit, non habemus nunc respondere, quia tempus non patitur: referentur ad tempus opportunum, quo tempore conuenienter inquirentur. Cum autem inter vestros sermones dominatio vestra fecerit mentionem in superioribus congregationibus, videlicet, quod liceat vniuersali ecclesiæ immutare symbola, & primo illi qui præest vniuersali ecclesiæ, cum habeatur manifeste quod dominatio vestra respicit ad ecclesiam Romanam, & præposito Romæ habueritis respectum, hoc præmittere sine discussione non patimur: volumus circa hanc rationem sermonem facere in sequenti congregatione, si placet. Nam habemus multa & præclara dicere circa hoc rationibus efficacioribus: sed suspicamur ne forte verba quæ dicenda sunt circa hoc, inducant scandala. Ideo dixi velle dicere, si placet: sit electio circa vestram dominationem, & si vobis videtur, fiet. nam ad hoc parati sumus.

CARD. Sunt inter alios articulos differentiarum vestrarum a nobis de potestate Romani pontificis: & cum sumus in discussione huius articuli de Spiritu sancto, non videtur conueniens admiscere de potestate summi pontificis. Et ideo in scriptura ^a dixi, de auctoritate Romanæ ecclesiæ non dico nunc, sed alio tempore referuabo: & quando erimus in discussione illius, libere poteritis dicere vt licebit: & debetis credere, quod non offendetis sanctissimum dominum papam, quia ipse non est hic, nisi vt veritas declaretur. Et per Dei gratiam hæc veritas apostolica sedis & ecclesiæ Romanæ est ita manifesta per sacra vniuersalia Concilia, quod si hæc quæstio in qua sumus, habet modicam difficultatem, illa habet multo minorem. Sed certe, vt dixi, quia est articulus distinctus, non esset bonum immiscere cum articulo de Spiritu sancto. Vnde ite-

ANNO
CHRISTI
1498.

ANNO
CHRISTI
1438.

rum atque iterum oro & obsecro, vt velitis incipere materiam processus Spiritus sancti, quia erit vtilior quam hæc in qua sumus. Et vere si essemus concordēs in isto articulo, credo quod nulla difficultas restaret in aliis: & spero, quod in aliis articulis erimus bene concordēs.

AND. His dictis, voluit sermonem ad papam, qui summa cum admiratione omnium hora iam 23. frigore imminente maximo, audiuerat cuncta patientissime.

CARD. Beatissime pater, videtur quod sanctitas vestra vna cum domino imperatore ordinaretis, vt procederetur ad negotium principale. Tamen vobis dico, patres reuerendi Græci, nos parati sumus quæsitis vestris omnibus respondere.

AND. His expositis, facto silentio, summus pontifex assurrexit, eiusque erectione cunctis assurgendi licentiam dedit.

NOTÆ AD VNDECIMAM COLLATIONEM.

¹ *Librum.*] Ex hoc vel simili libro est translatio Latina Concilii Calchedonenſis actione 2. in editione Colonienſi anni 1551. ex qua desumpſit Baronius tomo 4. anno 381. num. 29. in qua actione referitur a patribus Concilii symbolum Constantinopolitanum sine illis verbis, De cælis; & Secundum scripturas. quæ tamen in aliis editionibus leguntur, & canunt Græci, vt dicit idem cardinalis infra collatione 14. in fine primi numeri.

² *Non est.*] In symbolo Nicæno sic legitur: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: & sic canit ecclesia Latina. At vero in symbolo Constantinopolitano omittitur, Deum de Deo: & tantum dicitur, Lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: & sic canit ecclesia Græca. Hæc verba cardinalis sic refert Græcus scriptor sessione 12. versus finem. *Has voces, Deum de Deo, non habetis, & nos habemus.*

³ *De cælis.*] Id est, cum vos Græci non faciatis vim super verbis, Deum de Deo, De cælis, & Secundum scripturas: sic non deberetis vim facere super verbum, Filioque, disputando, vt nos cogitis, de pura additione verbali. nimirum cardinalis & Latini properabant ad disputationem veritatis propositionis, Filioque.

⁴ *Scriptura.*] Græcus scriptor sessione 12. sic: *Ex articulis de quibus inter Latinos & Græcos est controuersia, vnus est de Romane ecclesie auctoritate. Nunc quia versamur in alia difficultate & articulo de Spiritu sancto, non videtur conueniens vt articulus hic cum articulo de catholica ecclesia confundatur.*